

<http://www.berlogos.ru/article/zhenshiny-v-arhitecture-2016-neravenstvo-muzhchin-i-zhenshin/>.

18. Editorial: Architecture's Gender Gap [Електронний ресурс] / Canadian Architect ; October 1, 2015. – Режим доступу :

<https://www.canadianarchitect.com/features/editorial-architectures-gender-gap/>.

19. Welcome to Parlour [Електронний ресурс] / Parlour: women, equity, architecture – Режим доступу :

<http://archiparlour.org/about/>.

20. Gender Equity Policy [Електронний ресурс] / Australian Institute of Architects. – Режим доступу :

<http://architecture.com.au/docs/default-source/about-us/gender-equity-policy.pdf?sfvrsn=0>.

21. Report: The AIA Explores Perceptions of Gender and Racial Equity in Architecture [Електронний ресурс] / Architect ; March 09, 2016. – Режим доступу:

http://www.architectmagazine.com/practice/report-the-aia-explores-perceptions-of-equity-in-architecture_o

22. Вілкова О. Ю. Гендерне квотування – один із механізмів реалізації гендерно чутливої державної політики зайнятості / О. Ю. Вілкова // Ринок праці та зайнятість населення. – 2014. – № 2. – С. 25 – 29.

23. Після багаторічних суперечок парламент Німеччини ввів гендерні квоти [Електронний ресурс] / iPress.ua ; 06.03.2015 – Режим доступу :

http://ipress.ua/news/pislya_bagatorichnyh_superechok_parlament_nimechchy_ny_vviv_genderni_kvoty_113752.htm.

24. Urban Forms Center [Електронний ресурс] / UFC. – Режим доступу :

<http://urbanforms.org.ua/>.

25. Фесенко Г. Гендерночутливі локації в урбанізованому просторі / Галина Фесенко // Я. – 2015. – Вип. 38. – С. 4– 6.

26. Социальные вопросы и гендерные подходы в урбанистике / Аслы Тепеджик Диш, Кристиан Димен, Мит-Челл Рирдон, Тимоти Андерсон. Пер. с англ. — NORDREGIO, 2014. — 75 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу :

http://gender-route.org/articles/sity/arhitektura_i_gendernoe_ravenstva_zachem_i_kak_govorit_ob_e_tom_so_studentami/.

*Авдеєнко Олена Дмитрівна, кандидат історичних наук, доцент,
Київський національний університет будівництва і архітектури*
**ДИСКУРСИВНИЙ (ГОРИЗОНТАЛЬНИЙ) ТИП ВЛАДИ ЯК
СОЦІАЛЬНИЙ КОНСТРУКТ ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ**

Влада – одне з найскладніших і водночас найважливіших питань гендерної тематики. Найсуттєвіший вплив на гендерну теорію справила концепція дискурсивних влад французького філософа Мішеля Фуко. Сам Фуко

не досліджував гендерні питання, але його теоретичні ідеї продуктивно застосували до гендерної проблематики вчені-феміністки, такі як Сандра Барткі, Джудіт Батлер, Яна Савіцкі та багато інших. Поява теорії дискурсивних влад Фуко дала поштовх для нового розвитку гендерної теорії у 1980-ті роки і ця теорія залишається актуальною й дотепер.

М. Фуко досить нетрадиційно підійшов до розуміння влади, взявши до уваги її просторові аспекти. В результаті своїх досліджень він дійшов висновку, що природа, форма, структура влади великою мірою залежить від її розташування в соціальному просторі. Так, на макрорівні влада розташовується на вертикалі, тому вона є прямою і здійснюється згори донизу. Така форма влади легко ідентифікується як влада, легко розпізнається її вертикальна структура, чітко розрізняється в ній підпорядкування (відомо, хто керує, а хто виконує розпорядження). Тільки вертикальна влада володіє правом примусу. Через силові інститути вона може чинити примус на людське життя, обґрунтовуючи це необхідністю захищати інтереси держави.

Крім вертикальної влади, пише Фуко, в демократичному суспільстві почали все більше запроваджуватися форми влади на мікрорівні, які розташовуються на горизонталі в соціальному просторі. На відміну від прямої влади, вони не діють згори донизу, не належать певній особі, не мають єдиного центру, а розсіяні у суспільстві, є непомітними, їх нелегко розпізнати як влади, але які легко контролюють великі маси людей і керують ними. Горизонтальні влади розлиті у суспільстві і мов капіляри пронизують його. Їх мало хто помічає, але все соціальне тіло насичене ними, вони регулюють взаємодії на мікрорівнях і організують суспільство не менш ефективно, ніж вертикальні влади. Фуко назвав ці влади владами дискурсу (лат. *discursus* – аргумент), або дискурсивними владами. До них вчений відніс владу загальновизнаних знань, правил, уявлень, установлених норм, із якими всі погоджуються та яких дотримуються.

В результаті дії дискурсивних влад відбувається розмежування людей за певною ознакою і встановлення між групами стосунків нерівності. Розмежувальну роль може грати будь-яка ознака – стать, етнічність, колір шкіри, колір волосся чи очей, мова, місце проживання, вік та багато інших. Внаслідок дії дискурсивної влади у суспільній системі з'являються різні ієрархізовані (соціально нерівні) групи – гендерні, расові, вікові тощо. Отже, дискурс (влада-знання) конструює групи людей і нерівності. Цей висновок фукіанської теорії допоміг вченим-феміністкам зрозуміти, що конструйованість гендеру означає не тільки те, що він історично і культурно змінний, а також й те, що він породжений і створений дискурсивною владою.

Горизонтальність, децентралізованість, невидимість – засадничі ознаки дискурсивних влад. Виникаючи на горизонталі, влада не зосереджується в чийсь руках, вона не “належить” конкретній особі, не має єдиного центру, а розлита в суспільстві, тому є невидимою, непомітною, латентною. Так, правила і норми, що організують наше життя, є для нас очевидними і ми навіть не

помічаємо їх. Дискурсивна влада непомітно наявна всюди, вона наповнює людське повсякдення, регламентує його і контролює.

Раніше увага феміністичної критики здебільшого зосереджувалась на прикладах прямого, очевидного обмеження прав і свобод жінок (на їх політичній і економічній нерівності, нерівному доступу до освіти, домашньому насиллі тощо), які були суттєвими чинниками гендерної нерівності, та на способах їх подолання. Теорія Фуко допомогла виявити горизонтальну владу, навчила її помічати і розрізняти, що своєю чергою, посприяло докладнішому і глибшому розумінню як облаштована гендерна владна взаємодія, розкрити нові приховані джерела гендерної асиметрії. Теорія дискурсивних влад дала змогу бачити і виявляти владу і гендерну нерівність там, де вони раніше не були помітними і очевидними, там, де не було прямого насилля, законодавчої заборони чи видимих утисків жінок.

Уміння розпізнавати дискурсивну владу і помічати її у звичних поведінкових нормах, у повсякденних розподілах завдань і роботи – найефективніший спосіб опору цій владі, на думку Фуко. Будь-які дії, що виявляють горизонтальну владу, роблять її видимою чи долають структурні обмеження до соціальної нерівності для інших груп, нетипові вільні вибори щодо власного життя є опонуванням дискурсивній владі, гендерній нерівності і направлені на їх подолання.

Ідеї Фуко щодо значимості просторових особливостей влади суттєво змінили принципи наукового аналізу і політичні стратегії гендерних досліджень. Важливим теоретичним надбанням останніх є положення про те, що соціалізація особистості, зокрема гендерна, має об'єктивно-суб'єктивний характер. Будь-яка реальність відрізняється індивідуальними властивостями. Вона інтерпретується людьми і має для них суб'єктивну значимість.

Крім того, відносини домінування і підкорення в контексті теорії Фуко формуються не тільки в культурно-ціннісній структурі суспільства, а й у мікроконтексті соціальної взаємодії. Гендерне конструювання охоплює усі сфери життя сучасного суспільства. Особлива увага надається сфері гендерної свідомості суспільства, в якій домінуючу роль відіграють гендерні стереотипи. Гендерні стереотипи є соціальними стереотипами, що базуються на загальноприйнятих у суспільстві уявленнях про маскуліність і фемінність. Поліваріантність гендеру обумовлює поліваріантність гендерних стереотипів. Образи маскуліності й фемінності є унікальними для кожного народу. Проте деякі риси, що приписуються маскуліності й фемінності, є транскультурними. Так, маскуліність ототожнюється із силою, активністю, незалежністю, а фемінність – із залежністю, неспівістю, ніжністю. Сучасна наука довела умовність такої категоризації, демонструючи різноматність властивостей маскуліності й фемінності, їх залежність від системи гендерних і культурних норм, від дії дискурсивних влад, а також велику кількість індивідуальних варіантів, які не збігаються з нормативною моделлю.

Гендерні стереотипи спрямовані на захист і підтримку існуючого становища жінок у суспільстві, тобто їх фактичної нерівності. І досі жінка у

суспільстві постає переважно як деталь інтер'єру на кухні та в дитячій кімнаті, або як сексуальний об'єкт. Домогосподарки та матері в сучасному суспільстві стають частиною резервної армії праці, яка дуже вигідно використовується в періоди криз та економічного піднесення. Гендерні стереотипи міцно укорінюються у свідомості людей і живуть в ній навіть за наявності нової законодавчої основи, яка надала жінкам рівні права з чоловіками. Це пояснює поведінку більшості жінок і зокрема українських, які, отримавши законодавчо рівні можливості з чоловіками, не вміють, або не бажають ними користуватися, віддаючи пріоритетні позиції у стосунках з чоловіками останнім. Отже, подолання гендерної асиметрії не може обмежуватися лише юридичними й соціально-економічними заходами. Деконструкція гендерної нерівності досить складний процес. Її можна подолати на рівні повсякденних практик і за умови проведення докорінних змін у всій соціальній тканині суспільного життя, суспільній свідомості і свідомості людей.

Список використаних джерел

Антология гендерной теории: Сб. Пер./ Сост. и комментарии Е. И. Гаповой и А. Р. Усмановой. – Минск : Пропилеи, 2000.

Барткі С. Політика тіла // Антологія феміністичної філософії / Під ред. Е. Джагер, А. Янг ; пер. з англ. Б. Єгідис. – К. : Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2006.

Савицки Я. Фуко и феминизм : к политике «различия» // Феминистская критика и ревизия истории политической философии / Сост. М. Шенли, К. Пейтмен ; пер. с англ. под. ред. Н. Блохиной. – М. : РОСПЭН, 2005.

Фуко М. Надзирать и наказывать. Рождение тюрьмы / Пер. с фр. В. Наумова. – М. : Ad Marginem, 1999.

*Медведська Людмила Євгенівна, кандидат історичних наук, доцент,
Київський національний університет будівництва і архітектури*

ПРОБЛЕМА ГЕНДЕРНОГО ДИСОНАНСУ В ЗАХІДНИХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Наростання кризових явищ в економіці України протягом останніх років призвело до посилення негативних тенденцій, пов'язаних із міграційними аспектами у західноукраїнських регіонах. Особливо помітними ці тенденції стають у розрізі аналізу гендерного дисонансу, що спостерігається переважно серед сільського населення Західної України, а також населення невеликих міст та селищ міського типу. За даними Міжнародної організації з міграції, найбільше постраждали від депопуляції у сільській місцевості Захід і Північ України [6, с. 37]. І сьогодні саме гендерний чинник є помітним важелем, що впливає на негативні явища демографічного характеру, які спостерігаються в західних регіонах України. Ігнорування гендерних проблем призводить до значних суспільних витрат, завдає збитків добробуту людей, впливає на можливості сталого зростання та ефективності управління [2, с. 6]. Розглянемо